

בעז"ה לפ' עקב ובתוכו כמה חידושים מדרוש הספר על כמה גאונים וצ"ל.

שדרשתי ביום ה' ח"י מנחם תקצ"א לפ"ק פק"ב פ"ב יע"א. *

הלא חין חנו יודעים מתשלוש שבר כלל. והיינו הוי זכיר במלוא קלה כבחמורה שחרי חין אתה יודע מתן שכרן של מלות כמו אלמ"ה ואין חלוק בין קלות לחמורות רק לעשות רעון חלקי חפצתי — והיינו וס"י עקב מלות קלות תשמעון כמו החמורות ואתם לחזקים בזה מעשי אבותיכם שלא ידעו מתן שכרן של מלות, לעומת זה ושמר ה"א לך את הצריח ואת החסד אשר נשבע לאבותיך דייקא כאשר אתה לחזק מעשיהם בידך גם הוא ישמור לך צריח אשר כרת עמכם.

ופירש"י שאדם דש בעקביו. לשון זה ל"ע קלת שהוא לשון בזיון שדש המלות בעקביו ואחז"ל [שבת דף כ"ב.] שלא יכסה בגלגל שלא יס"י המלות בזיון עליו ואף אמר בלשון בזיון שדש המלות בעקביו. ונלמד דמיינו כמה פעמים שצטנו חז"ל מלות דאורייתא למגדר מילתא ועל הנהגה ואחז"ל העמידו דבריהם במקום כרת [פסחים ל"ב.], והכל משום שאין הדור זריזים במלות ה' ואלו במקדש דכהנים זריזים או במקום צ"ד וכדומה לא גזרו ותוקעין שופר בשבת ולא גזרי' שמא יעברנה. ואלו ה"י כל ישראל כך לא נתבטלו כמה מלות דאורייתא. ולעומת זה גם הצריח והחסד שכת הקצ"ה את אבותינו נראה כמה פעמים כאלו ציטנו הקצ"ה ח"ו ומסתיר פנים ממנו ואינו חלילה ציטול ממש אלא מקלקל ע"מ לתקן שעי"י יתנו לז לשון שלבסוף יקויים הצריח, כמו שמפירים תורה ע"מ לקיימה ה"י הקצ"ה כמפיר צריחו ע"מ לקיימו — ואלו ה"י כל ישראל זריזים שלא היו לריכים לגדור גדרים כג"ל ומקיימים התורה כנתינתה ה"י הקצ"ה מקיים שצוהו וחסדו כאשר כרת עם אבותינו. והיינו וס"י עקב אותן מלות שדשו חז"ל בעקב ודחו אותם שלא לקיימם ורמז במלת עקב שרומז על יס"ר סערה דנחש דכתיב תשופנו עקב, אם אותן המלות תשמעו ותהיו זריזים ולא תלמדו לגדר שמירה, אז ושמר ה' חלקיך לך את הצריח ואת החסד אשר נשבע לאבותיך.

ואגב אמרתי כמה ששה"ש מסיים ס' קהלת כי את כל מעשה האלקים יציא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע. ומ"ט סיים צרע ולא בהיפוך אם רע ואם טוב. ואנו מוסיפים וכופלין פסוק סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מלותיו שמור כי זה כל האדם. הענין כי יש אדם מראה חלונות שלו טוב וכל כוונתו להרע וע"ז נאמר ויראת מאלקיך דבר המסור ללבו נאמר בו ויראת [רש"י ויקרא י"ט י"ד]. ויש שעושים דבר רע למיגדר מלתא לקיים התורה, והקצ"ה יציא במשפט על כל נעלם, אם עושה טוב ומחשבותיו רע, ואם רע ומחשבותיו טוב, נמלא סיים בדבר טוב. ואנו כופלים ואומרים פ"י הדבר סוף דבר הכל נשמע, פ"י כל הנעלם ה"ל ישמע ויתפרסם בסוף, ונאמר נגד אם טוב ומחשבותיו רע אמר כי את האלקים ירא, וכל הדבר המסור ללבו נאמר בו ויראת מאלקיך והיינו את האלקים ירא, ונגד אם רע וכוונתו לעושה, אמר ואת מלותיו שמור שיהי' בו מיגדר מלתא ושימור מלות משמרת למשמרת וככ"ל.

ברוך תהי' מכל העמים לא יס"י צד עקר ועקרה ובעהמקח. ודרשו חז"ל [בכורות מ"ד:] עקר מתלמידים. ול"ע מה לשון עקרה תינה עקר אבל עקרה מאי. אבל צע"ה הניסיון יתרון קוש"י זו, בהקדים דהרב מקרי זכר המשפיע והתלמידים

והיה עקב תשמעון וגו'. יש לפרש כמ"ש רמב"ן כמה פעמים, [ויקרא כ"ו ט"ו] דברים ד' כ"ה ושם ל' א'. דכמה פרשיות בתורה נאמרו ע"ד מלות וע"ד נבואה, וממס [דברים ל'] וס"י כי יבואו עליך כל הדברים האלה וגו' ושבת עד ה' חלקיך ושמעת בקולו. הוא נבואה וצטחון כי כן יס"י עכ"פ שלבסוף ישמעו אל קול ה' וס"י ירחם ויקנן דמיו. ואמנם כתיב צפ"י האזינו שהצטחון הזה הוא כי ידון ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אולת יד צע"ה ואפס עלור ועוזב בישראל כמו שהוא בדורנו צע"ה אז יתקיים ושבת וגו' ואתה תשוב ושמעת בקול ה' והטעם והרצון מאבותיך [דברים ל' ה' ח']. והוא וס"י עקב כשהי' צע"ה בדיוטא תחתונה כעקב הסיף ראש, אז תשמעון בקול ה' חלקיך ושמר ה' חלקיך לך את הצריח ואת החסד אשר נשבע לאבותיך.

ואגב אמרתי, ישנו לארץ ידמו זקני צת ליון העלו עפר על ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולות ירושלים [איכה ג' י']. כי זקני צת ליון בשעת החורבן דמו בנפשם לפי שפלותם אז המה כבר ירדו עד לעפר ואפס עלור ועוזב ומעטה תחיש ישועה, וצע"ה ירדנו ירידה אחר ירידה עד היום הזה באופן שהי' חורבן בהמ"ק ושפלת הזקנים ההם רק כמו התחלה בעלמא לנרות רצנת רעות אשר הסיגונו כבר. והיינו דקאמר ישנו לארץ, ידמו דמו בנפשם זקני צת ליון שכבר העלו עפר על ראשם והמה בעקב כמ"ש לעיל, אבל צע"ה לא כן הוא כי חגרו שקים בתולות ירושלים בתולה דייקא שהי' נרות ההמה כבעלת בתולה שהוא התחלה למה שאחריו.

והנה רש"י פירש עפ"י ספרי מלות קלות שאדם דש בעקביו. י"ל אחז"ל [אבות רפ"ב] הוי זכיר במלוא קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מלות. הכה בודאי איכא קלות וחמורות כשאחז"ל [משנה סוף מ' חולין] אם במלוא קלה שהיא כאיבר אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים, מלות חמורות לא כ"ש, הרי איכא קלות ואיכא חמורות וקלות שכרן אינה מרובה כחמורות. אך נחזי אנן כשהקצ"ה ח"ל לאח"ה [לך לך] שכרך הרבה מאד ח"ל מה תתן לי ואנכי הולך ערירי, נמלא עד אז שכר ה' בן ע"ה שנים דימה בנפשו כי חין לו שום שכר טוב בעמלו, ומי"מ עבד ה"י ומסר נפשו על קדושתו ועמד כבר בכמה נסיונות משגשגה בן מ"ה שנה, ועל מה ולמה הלא לא ה"י מלפני לשום תשלום שכר מי"מ עבד ה' מאהבה, וכן מחוייבים אהבתו ציון אחריו אע"י שכר חנו יודעים שכרך הרבה מאד מי"מ לריכים חנו לעבוד ה"י מאהבה כאלו חין חנו יודעים משום שכר, וממילא יש לזהר במלוא קלה כבחמורה אעפ"י שזו שכרה מרובה מזו מי"מ

(* הערה. דרוש הספר הנ"ל ה"י נכון להיות במדור הספרים שיערתי מדור אחת לבדנה לאותן הספרים שלא נאמרו מפי מרן בזמן מצויין [כנ"ל ח' טבת ז' אדר או י"א אב ב"ה וז"ל אלול], אותן יבואו א"י"ה אחר סוף כל הדרשות מעתים קבועים בשנה. אולם דרוש המדובר יצא מהכלל לפי שדרוש הבא אחריו "דרוש הוראה בפי יושב" וזה מקומו פה קודם מאמרים להנחה לפי סדר הזמן והפרשיות, ודרוש הספר הנ"ל עם דרוש ההוראה, הן תרין ריעין דלא מרפזשין וצריכין זה לזה, זה נועל זה שותה כאשר יראה הקורא נפלאות ידובר בם, לכן הצנתי הדרוש הזה.

כתורה עאכ"כ — הנה כן הדבר הזה ממנו, כל זמן שהשיבות בעולם אעפ"י שהליידיס רודפים תמיד ואין רגע בלא פגע מ"מ זכות התורה מגין, אבל עתה הלדיס את עצמו כשועל ליעץ לטוב לצטל כל השיבות בכל המדינה ואם יצא ח"ו ויגש הרעה והמגפה או דברים שאנו יריאים מיגן ביצעה בלי מי תורה, והנה עלת השועל הזה המתנכר להטיב הוא יותר רע ומר מהליידיס הרעים כשאלו במים, וכבר כתבתי לעיל דאין בן דוד בא עד שאפס עלור ועוז, ע"כ אמרו אין בן דוד בא עד שיבוקש דג לחולה, היינו תלמידים השטים במי התורה יבוקשו לרפאות כל חלי ולא ימלאו בעו"ה ואז היא דיוטא התחמנה ואז נלפה לבן דוד בנ"א — וע"כ אמר בצרכתן של ישראל לא יהי כך עקר מלך הרב ולא עקרה מלך התלמידים, ואלא תאמר שהבטיח בן להגן מן האומות שלא ישלטו עליה, ע"כ הקדים ברוך תהי מכל העמים ולא תאטרך להגנה ומ"מ לא יהי כך עקר ועקרה.

ועד"ז נפרש מאמר שלהי מס' מכות כשראו ר"א ור"י שועל יולא מבית ק"ק והיו צוכים ור"ע מלחק ואמר כיון שנתקיים ליון שדה תחרש והר הבית לבמות יער יש לפנות שיתקיים במהרה נבואת זכרי' עוד ישבו זקנים וחקנות ואיש משענתו בידו, ואקדים לפי ה"ל הא דכתיב [ישעי' ג'] כי הנה וגו' מסיר מירושלים ומיהודה משען ומשענה היינו זכר ונקבה רב ותלמידיו, ולעומת זה בצרכותינו במהרה עוד ישבו זקנים וחקנות, היינו חכמי ישראל זקן זה שקנה חכמה זקנים זכרים רבנים וחקנות נקבות תלמידים, ומשענתם בידם, היינו משענת משען ומשענה ה"ל, ונבוא אל המכוון בעו"ה, כי גם הם ידעו שאם יתקיים הר הבית לבמות יער יש לפנות לישועה, אך הם חשבו נמות יער רוכזים בו ליים וחומים אז יש לפנות לישועה, אך ראו שועל שנראה לכאורה חיה בת תרבות רגילה במקום יישוב ואינו יער ואין לפנות לבמות זכריה, אבל ר"ע לטעמי' במשל ה"ל כי הוא הבין שהסכים מתלבש בשועל והוא גרוע מליים וחומים והוא מוליך דגים מים ומסיר משען ומשענה וע"ז יש שמחה שנלפה על הסיפוך שהוא טוב שיסבו זקנים וחקנות ואיש משענתו בידו כנ"ל.

ובתובחה אמרתי אז בהמשך דברים. כתיב [איכה א'] דרכי ליון חבלות מצלי צאי מועד כל שעריה שוממין כהניס נאנחים בתולותיה נוגות והיא מר לה, כי אלו רואים בעו"ה דרכים חבלים ושערים שוממים ואעפ"י שהוא לרה ממנו יושע יהודה ויתנו לב איך בימי הרוחה נתערבו בחורים ובתולות וטיילו במקום המסוגרים עתה ולא יכלו עתה לילך לטיאטראות כי הם כקוליס כסומים צעי העכו"ם בלתי יגעו בלבושים, ויתנו לב וישבו אל ה' ויקבל תשובתנו ויולאנו למרחק במהרה — אך הרשעים דואגים חוי כי היום לא נוכל לילך אל מקום שחוק פלוגי והיום שבת לא נוכל לעבור הגשר וללחק שם בחלול שבת ותערובות אנשים ונשים, נמלא הרשעים הללו הדואגים על שאינם מולאים מה שמבקשים לימודם הרע, הם מוסיפים חטא ועונש על הדור במקום שהי' להיות לכפר עון, והנה הניבא לווח על צנות ליון הסולכות נטיות גרון הלך וטפוף תהלכנה, והנה בשעת מזל ומלוק דרכי ליון חבלות מצלי צאי מועד ושעריה שוממים וכהניס נאנחים ה' הכל לטובה ולכפרת עון כאשר מסיים לבסוף תס עונך בת ליון לא יוסיף להגלותך — אך מקוון הכא, בתולותיה

והתלמידים נקבות המקבלים. והנה זה יותר מארבעים שנה תליית שלא נתבטלה ישיבה מעל שולחני אפי' יום אחד, והשתא הבא רבו עוונותי וגבר עלי חולי וחולימה ונתבטלתי הרבה מהרבעת תורה והתלמידים עמדו ויחלו במסר לי ולא יכולתי להשפיעם ברצונם והריני עקר בעו"ה (*), ועתה אחר כל זאת בחסדי ה' חזרתי לימי עלומי ויכולתי ברצוני, הנה רעש גדול בעולם מחשש מגפה וחרב ומלחמה, והתלמידים נרדפים ממקומם מתפורים אלה ואלה ולא מלאו מנוח בכל המקומות והשרים יועלים לטובה שנשלח עכ"פ ריבוי התלמידים כי ישראל כקוליס צעי העמים וכל הדרכים מסוגרים מיואל וכל ואנה ילכו עמי לאן הדמופים האלו, הרי מתחלה ה' הצול ע"י הרב שהי' עקר ועתה מטעם התלמידים היינו עקרה בעו"ה, והיינו עקר ועקרה.

ובזה יונן ש"ס פי חלק [נח]. אין בן דוד בא עד שיבוקש דג לחולה ולא ימלא. פי' כי ידוע [בצרות ס"א:] כשחמר פפוס לר"ע מ"ט עוסק בתורה נגד גזירת המלכות והשיב לו אמשול לך משל לשועל שעמד על שפת הכר וחתר לגנים מ"ט אתם רלים הכה והנה, ח"ל מפני שאנו מתיראים מפני הליידיס, ח"ל לאו אלי היצעה ולחמה עמהם, ח"ל אין אתה פקה חלל טיפס שצחיות השתא במים שהוא מקום חיותנו אנו יראים מפני הליידיס, ביצעה שהוא מקום מיתתנו על ח' כמה וכמה, אמנם כוונת השועל הי' להטעותם להוליכם ממקום חיותם, ואמר ר"ע ה"ל ומה בשעה שאנו עוסקים בתורה כי היא חיינו ואורך ימינו אנו מתיראים חס נשמע לקול השועל שלא לעסוק

שער יוסף

(*) מרן מו"ח הגאון הקדוש מהורש"ם זצ"ל אברק"ק קראקא בהקדמה הנפלאה לשו"ת ח"ס חו"ד הנקובה בשם "פתוחי חותם" כתב שם בסופה וז"ל: שגעי מפי הקדוש מיום אשר החל ללמוד עם תלמידים לא עבר עליו יום בשנה שלא למד תורה ברבים חוץ מטיב, גם בליל יח"פ הראספו אליו העדרים ולימוד אותם סדר עבודת יח"כ בבח"ק שיכנה בב"א, אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי היה גופו הקדוש מרכא ביסורים קשים וחליני הוא נשא משנת תקצ"א, וכשהי' גוסס סמוך למיתה קרא לו אינו תלמידים ואמר לפניו דת' למען לא יעבור יום בלי תלמוד תורה ברבים וכו' עכ"ל, ובשנה זו תקצ"א לפ"ק כבר בריש שתא הי' רבינו בסכנה עצומה כמו שכתב בתשובתו בשו"ת ח"ס באה"ז ח"ב רס"י נ' מיום ט' כסליו תקצ"א לפ"ק, וכן בחיים בהשטות בסס"י ר"ה מו"ר שבט, ובחזיון סי' שמ"ה מכ"ד אדר' ונגד רצוני המהור באשר דרכי היה ליסע למקום הרחצה רק בשלח קייטא כמוכר בהרבה תשובותיו ולדונמא בתשובת אה"ע ח"ב סי' נ"ו ושם סי' ס"ג ומ' ק"א, שלא לבטל הרבה מלימודיו עם התלמידים למאות, והוכר מן זיל ליסע בשנה זו למרחץ פישטיאן כבר בחצי חודש סיון, כמוכר בשו"ת ח"ס האו"ח סי' קכ"ט, ושם בס"י קט"ה מסויב תמו בתשובתו להגאון מהרש"ק ז"ל כי בריש התשובה וז"ל: יקרתי הגיעני ואני פה עוסק במרחצאות על רוב התלאות ע"ג תלאות כי נהייתי ונחליתי השנה הזאת בימים שעברו כידוע וגם פה אני בעו"ה עד היום הזה נחליתי בחולה קרחת ל"ע ואין דעתי שפוי ואין כחי כמאז וכו' עכ"ל, [ואעפ"כ היה קצת הסופר במתנו והשיב גם בשנה זו המון תשובות, וכתב ח' עמ"ס, וקונטרסים על סוגיות, וח' אגדה הרבה מדי שבת בשבת, ודרש דרשותיו הנפלאות בעתים מוזמנות, והעלה הכל בעצם ירו המהור בפנקס קדשו עה"ת משנה הנ"ל, גם תדיר מה שדרש או בפישטיאן בפ' קרח והספידא על הגאון אהל דוד זצ"ל, ובמש"ק ער"ה אב כרוב שם ח' בקונטרס מיוחד על ר"פ או"ב, ונרשמו בח"ס עמ"ס חולין שם], והתעכב שם עד יום ז' בחודש אב בכתוב בשו"ת ח"ס אה"ע ח"ב בריש תשובת ח' — ועל כן מתאנה רבינו ז"ל פה בדרוש החוצב להבות אש שנתבטל בשנה זו הרבה מלימודו הקדוש עם התלמידים, ודואג על העתיד שחזי' ביושל זכות לימוד תורה מבני הישיבה המגינה בפני כל, וכאשר היה באמת מגן ומחסה לקהלתו כמוכר לקמן בדרוש הודאה בד"ה ואחר כל זאת וכו' והוא פלא, ז"ע:

נפשי את ה' הרופא לכל תחלואיכי, משל לכן מלך ששלחו אביו מעל פניו ודחאו אל אי רחוקה בא"י הים, והנה חנשי האי שמחו בו כי כל ימי היותו עלור אסור ביניהם נפקדו חנשי האי מאנשי המלך ע"י בנו העלור ובבוא זמן ששוב אל אביו נתאבלו חנשי האי ושמח בן המלך, ושוב אחר זה האריך המלך זמן אסורו להתעכב עוד באי שמחו חנשי האי ונלטער בן המלך, וה"ל הנפש חלק חלשי ממעל עלור בבוא זמנו לשוב אל ביתו ישמח הנפש וילטער הגוף, וכשנמלך הקב"ה ושלח רפואה ויחי מחליו, הגוף יש לו לשמחה, אך הנפש מ"ט דרכי נפשי את ה'.

אבר אהנו עמך בני דריתך וכו' אשרנו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו אשרנו שאנו משכימים וכו' ויפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעה"ז מכל חיי העה"ב.

וב' השבוע כתיב וישב יעקב מחז"ל ביקש יעקב ליטב בשלום אחר הקב"ה לא דיין ללדקים מה שיש להם לעה"ב אלא שרונים ליטב בשלום בעה"ז מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף, והדבר יפלא מי סגי להקב"ה אם יאכלו לדיקי תרי עלמא, אבל כבר כתבנו במקום אחר במשחז"ל [אבות פ"ד] יפה שעה אחת של קורת רוח בעה"ב מכל חיי העה"ז ויפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעה"ז מכל חיי העה"ב, שלכאורה הני תרי יפה סותרים זא"ז וא"ל להיות עה"ב יפה מעה"ז ועה"ז יפה מעה"ב. אבל הענין אעפ"י שאמת הוא שכל לדיק יפה לו שעה א' בעה"ז לעשות רצון קונו ית"ש מכל חיי העה"ב וא"כ לא ה"ל הדיק ראוי לשכר עה"ב כלל כי די לו בהנהגתו בעה"ז ולפוס לער אגרא, ע"כ [עכ"פ] אין שום לדיק בעולם שחושב עלמנו שעשה רצון קונו אפי' במלוא א' וחושד עלמנו לעולם, ואפי' מרע"ה אמר בשעת סילוקו איני יודע לאיזה מקום מוליכין נשמתו אם לשמים אם לארץ ע"כ פייס השמים והארץ ואמר האזינו השמים ותשמע הארץ כדאיתא במדרש [ילקוט שם תתקמ"ב], נמלא אינו נהנה בעה"ז כלל, אך צבואו לעה"ב ומראין לו שכרו ואין עשה רצון בוראו בעה"ז אז הוא שמח וטוב לב על העבר בעה"ז, וא"כ בעה"ב אז יפה לו שעה א' שעברה עליו מכבר בעה"ז מכל חיי עה"ב ויפה אותה שעה בעה"ב מכל חיי העה"ז לפי שאז בעה"ז עדיין לא ידע שנחפ"ס הקב"ה עמו — ואמנם יעקב אבינו ע"ה צבואו שלם מבין שיני אריות עשו לכן ושר עם חלקים ואנשים ויוכל ונקרא שמו ישראל ושוב קראו הקב"ה אל זוכה לשכון בארץ הקדושה ועוד לכבד אביו בחייו ועשו פניה מפניו, אז ידע בנפשו כי הוא מובחר שבאבות ויפה לו שעה א' בעה"ז בא"י מכל חיי העה"ב, ע"כ וישב יעקב נתיישב בשלום בעה"ז, ואמר הקב"ה א"כ יאבד שכרו לעה"ב על כל עבודתו שמכאן ואילך שהרי יפה לו שעה א' בא"י מכל חיי העה"ב, ע"כ הטעם הקב"ה וקפץ עליו רוגזו של יוסף וה"ל סבור שמת וקבלה בידו אם מת א' מצניו בחייו הרי הוא כמוהו לשמים א"כ שוב לא ה"ל יפה לו בעיניו שעה א' בעה"ז כי חשד עלמנו שאינו עושה רצון קונו, ואח"כ שודע לו שיוסף חי אז הורד למאדים חולה לארץ ואז פשיטא שלא נהנה ממעשיו ועבודתו בארץ טמאה וע"כ נתקיים בו מולא שפתיו כי ארד אל בני אצל שאולה כי עכ"פ ע"י ירד אל שאולה לקבר כי אפי' אח"כ שידע שיוסף חי מ"מ ע"י מת בח"ל, ועכ"פ לטובתו לא רלה הקב"ה שיטב בשלום וא"ש.

בתולותיו נגזר על שלא יכלו לילך הלך וטפוף ברחובות קריה כדרכם, והיא מר לה, אותה תונה של התולות היא מר לה וגורם רעה יותר, משא"כ אהנה של כהניה נאנחים גורם טובה ותם עונך.

והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוי מלרים הרעים אשר ידעת לא ישימם כך ונתנם בכל שונאך, ואכלת את כל העמים וגו'. הנה כתיב [דברים ד' ג'] עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בצעל פטור כי כל האיש אשר הלך אחרי צעל פטור השמידו ה' חלקך מקרבך ואתם הדבקים בה' חלקיכם חיים כלכם היום. ויל"ד מאי חידוש מ"ט לא יחיו הדבקים. וחז"ל אמרו [סנהדרין ס"ד.] הדבקים רק דבקים בעלמא כבי תמרות הדבקות בעלמא. והנראה הנה כשיש חימה בעולם רחמנא ללן ורובם חייבים וגורמים עיפוש האור בדבר ומגפה אז אין מבחין בין טוב לרע אם לא בהשגחה פרטית ע"ד [חז"ל ה' י"ט] בשש לרות יליך ובשבע רעות לא יגע כך רעה, ברעב פדך ממות ובמלחמה מידי חרב, ויפול מלךך חלק ורעבה מימיןך חלק לא יגש, והוא השגחה נפלאה, אבל הדבקים בעלמא אעפ"י שלא ה"ל חייבים מיתה בלא"ה מיהו אינם ראויים להללה ג"כ, אך יען עמך כולם לדיקים וכלל ישראל אפי' הם רק דבקים בעלמא ראויים להללה ולהשגחה פרטית, ע"כ אמר עיניכם הרואות וגו' בצעל פטור שמחו כ"ד חלק במגפה, ואתם שהייתם רק דבקים, ומ"מ חיים כלכם היום. והיינו דקאמר נמי הכא אפי' בשעה שישם בכל שונאך כל מדוי מלרים לא ישימם עליך, והנה מלינו בדבר שהי' בימי דהע"ה [שמואל ב' כ"ד ע"ן] רב עתה וגו', טול הרב שבהם שהוא אבישי בן לרור ופי' מיתתו נעלר המגפה, [בזכות ס"ב:] הוה סד"ל שח"ו יחסר לדיק בעת מגפה בשונאים כדי להגן על ישראל קמ"ל והסיר ה' ממך כל חולי היינו מיתת חכמים שנקרא כל חלי וכל מכה [דברים כ"ח *], אותו יסיר ה' כי יחיו לעד ומ"מ יחיו כל ישראל ונגע לא יקרב באהלהם, אורך ימים ישביעם ויראו בישועתו אמן:

בעזה"י מה שחנני ה"ת דרוש פ' וישב **דרוש הודאה** אחר המגפה חולי קאלרא ר"ל בשנת תקצ"ב לפ"ק.

דהע"ה אמר [תהלים ק"ג] לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו ברכי נפשי את ה' וגו' הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי וגו' כל המזמור. הנה פתח דבריו ברכי נפשי וכל קרבי את שם קדשו מ"ט אמר שם קדשו ונפשו וקרציו. הנה לתת שבה והודאה להש"ת שהחיינו וקימנו לכאורה אינו כדי לתת שבה והודאה לזה כי מה יתרון לאדם בחיי עה"ז ומה צלע כי יחיה, הלא כה דברינו יום יום מה אנו מה חיינו מה כחנו מה גבורתנו הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי שם כלא היו וחכמים ככלי מדע וכו' וימי חיייהם הכל לפניך ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל, א"כ למה זה הכל תהבול לברך ה' על הצלי העה"ז ועל קיום הגוף, ואם הגוף הבהמה הזה שמח בשטותו באכלו בשר לשובע עוד יחיה ויאכל וישתה וישכח רישו, עכ"פ הנפש חלק אלוה ממעל לשמחה מה זו עושה לומר ברכי

(*) דרש זה מובא ביערות דבש ח"ר דרוש ד' ולא נמצא במדרשים שלפנינו, כמו שהעיר על זה בעהמ"ס ילקוט אליעזר בספרו מלאה קשרת דרוש ד'.

נחזור

לעניינינו כי יפה לנו שעה ח' בעבודת ה' י"א
בעה"ז והגוף העכור וקרביים ובני מעיים אשר
כל מחמדס לאכול ולשתות ולמלאות בטנם והלכז המתאזה
וחומה, כל האצברים הללו מקודשים ומוטהרים ונפרשים
בתכלית הפרישות והאגודים באגודת וקשורי התורה וכל
מעשיהם לשם ה' ברוך הוא אלקינו שצראנו לכבודו והצלנו
מן התועים אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורליה
בנו, לנוף הזה נאה לשבח ולהודות לה' וממילא אשרי הנפש
נשמת הלידיק ועמך כולם לדיקים שיזכה ע"י העה"ז לעשות
רלון קונה בחיבורה עם הגוף — והמשל כבחורים לומדי
תורה בני הישיבה העומדים פה לפנינו ה' עליהם יחיו
המועתקים מבית אבותיהם המלאים כל טוב ומתגוררים
בארץ לא להם ומתפרנסים על שולחן אחרים בנהמא
דכיסופא ודוחק וממלאים כריסם בתורה ויראה, וכשיגיע
זמן לשוב אל ביתם ואבותם אל על יקראום, הנה מעשים
בכל יום שמבקשים פני אבותם שייחוס עוד בישיבה
להרבות חכמה ותבונה ודעת כדי שיבואו לביתם ממולאים
בתרשים שהם וישפה, וה"נ הנפש נפשות ישראל אינו
כמשל בן מלך המשולח לאי שמש ונעזב, כ"א לבחור וטוב
המקצן מרגליות טובות ומסגל תורה ומע"ט ע"כ מלפטר
בהסתלקו ושמה כי ישלח ה' דברו וירפאם וישאר חבורו
עם הגוף עוד בעה"ז — וכנזא אל המכוון בעה"ז ונקדים
כי כל מקום שאתה מולא קדושה הוא לשון פרישות, קדושים
תהיו פרושים תהיו, ע"כ שם קדשו מורה על הפרישות.
וקאמר ברכי נפשי את ה' על שזכה להיות נשמה בגוף
אשר אפי' כל קרביו מזכרים שם קדשו, הקרביים שבהם
עיקר התאווה והמאכלים והמשקים, המה הם מזכרים על
קדושה ופרישות ושמהם לפרוש מעשר שערי היתר שלא
לנגוע באיסור וא"כ ע"י ברכי נפשי את ה' והוא ע"י
ברוך הוא אלקינו שצראנו לכבודו, הנה זהו ברכה על
תחילת בריאותו שצראנו לכבודו בדרך הבחור שש ושמח
ששלחוהו אבותיו אל מקום תורה וחכמה, שוב אומר ברכי
נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו הסולה לכל עוונתי
הרופא לכל תחלואיכי שהי' זמן לקרוא לבוא לביתו והתחמד
עמו להאריך זמנו לרפאות תחלואיו ולסגל עוד מע"ט
בעה"ז אשר יפה לו שעה ח' מכל חיי העה"ב.

והנה

אחינו ב"י עבר על העולם נקשה ומגפה קשה
ויש מקומות שמתו רבים לאלפים ורבות ומי
הנשארם ואם הם מתי מעט מחוייבים ליתן שבה והודיה על
שהם פליטי שרידי המגפה, גם כי אהנו תליית מה רב
טובו עלינו כי מעט מעט מזער המתים במגפה ולא כפ"א
אלא במשך זמן איזה חדשים, ורבו אשר חלו ונתרפאו תליית
המה כולם מחוייבים לברך ברכת הגומל לחייבים טובות.
יודוע משאחז"ל [נדרים מ"א.] כל חולי שנתרפא בידוע
שנתחלו עונותיו דל"ה לא ה"י מולאים לו זכות דכתיב
רוטפש בשרו מנוער. והיינו הסולה לכל עוונתי הרופא לכל
תחלואיכי הגואל משחת חייכי — ומוסיף המעטרכי חסד
ורחמים, הוא הדבר אשר ראינו מה רבו חסדיך ה' כי כל
הסובדים אותנו בזמן ההוא מלאם ה' חסד ורחמים. אמר
עזרא [ט' ט'] כי עבדים אהנו ובעבדותינו לא עזבו
אלקינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס, ראו העמיד על
העיר הזאת הקיר"ה את הגראף הקומיסערה הגדול ראו
כמה חסדו ורב טובו ממע החיה נפשות אנשים בדבריו
וכל שרי הקומידאט יר"ה ושרי העיר היושבים במלאתם,
הפליאו חסדם ועינם לטובה, והרופאים אשר עמנו פה
בקרייתנו ובפרט רופאי ישראל וכל משמשי החולים שהיו

ממונים על זה בזמן המגפה, כולם זריזים יומם ולילה לא
ישבותם לא שקטו ולא נחו בין לעשירים בין לעניים בפס
דמים ובלי בלע כסף, האם לא נודה ונמלא פה תהלות
לאלקי ישראל אשר סבבוני באנשי חסד ורחמים האלו. וזה
המעטרכי לשון סבב כמו [שופטים כ' מ"ג] כתרז את
בנימין, כלנה רלון מעטרנו [תהלים ה'] ה"נ המעטרכי
חסד ורחמים רולה לומר סבבך באנשי חסד ורחמים.

והעולה

על גבי כולם, המשביע בטוב עדיך תתחדש
כנשר נעורכי, פרשי' הנשר מחדש מולותיו
בכל שנה ושנה. והענין הנה אמר יעקב אבינו ע"ה
קטונתי מכל החסדים ופי' בו [שבת דף ל"ב ע"א] ע"י
כל החסדים האלו נתמעטו זכויותי, ומכ"ש מה נאמר ומה
נלמדך אחרי כל החסדים אם כי הרחיק ה' פשעינו אך
גם אכלנו זכויות אבותינו וזכויותינו, והולגנו ערום כיום
הולדנו. ובחסדי ה' הקדים רפואה למכתנו גם כי אבדנו
מולות הישיבים חדשנו כנפיש חדשים כנשר שמשי מולותיו
ומחדש חדשים — לזכרים לפרקים, והוא כי נתן ה' בלב
ראשי מנהיגי קהלתנו והתפסקו יומם ולילה לסקה על
עסקי ותולדת הזמן וקבלו ממנו הרבה לרצות להחיות
עניי עירנו ובחורי ישיבה ולהלביש העניים באופן שלא יהי'
ח"ו שום דבר מחסור גרמא בזמקין, וחברת נ"ח ומנהיגיהם
בבקור חולים וקבורת מתים אשר במקומות אחרים השליכום
אל הבור כמה וכמה ובמקום אחר חון לקבורת ישראל,
לא כן בקהלתנו התעסקו עמם בכבודם ולא חשו על
נפשם וקצרום במקומם הראוי כל א' כראוי לו, גם כי
תל"י מעטים היו קרוב לק"ן חולים ומהם כמו שלשים
מתים במשך ב' חדשים, מ"מ הולילו על זה כמה אלפים
ופקחו פקוח נפש עלה"ט ישלם ה' פעלם ושכרם שלם
מאת האלקי ישראל באופן שקנו לעלמם ולכל בני הקהלה
חיי עה"ב באופן שנתחדש כנשר נעוריהם. והיינו המשביע
בטוב עדיך ברב טוב ולדקה שעשית השביעך וע"י
תתחדש כנשר נעורכי, זכויות חדשים במקום הישיבים.
ואמר בטוב עדיך לשון עדי ואולי קאי על עניי ישראל
שהם העדי של ישראל כדאמר' [תהיגה ט':] יאה עניותה
לישראל כורדא סומקא לסוסיא חיורא, ה"נ השביע בטוב
עניי עמי שהם עדיך, כדי שתתחדש ע"י כנשר נעורכי.

ואמר

עושה לזקות ה' ומשפטים לכל עשוקים, יודיע
דרכיו למשה לבני עליותיו וגו'. לא אחרך
בדקדוקים אבל עכ"פ אי האי משה ובני ישראל קאי אמרע"ה
וישראל שבימיו היל"ל הודיע למשה ולבני ולא יודיע לשון
עתיד. ע"כ אומר לענייננו כי אחר שהפליא הקב"ה חסדו
עמנו לא נעשה כמעשה ארץ מצרים ופרעה דכתיב [וארא]
וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו, כך לא
נאמר ח"ו כי עתה נפטרנו מכל וכל ועולם הפקר ונשוב
לרוע מעללינו איש הישר בעיניו יעשה ונשכיל ונבין כי היו
יסורנו וזהלותינו נגד עוונותינו הרבים ולא נתכפרו ולא השליך
הקב"ה העוונות במלולת ים, אך הרחיקם והניחם מן
הלד והאריך אפס חולי עוד נשוב אליה, ואם לאו ח"ו
ולא הוזהרנו בכל האזהרות האלו, יש לחוש ח"ו פן יוליא
כלי זעמו ח"ו ויסגור דלתי תשובה כאשר חירע לפרעה
ולכיולא בה. ע"כ עלינו לתת הודי' על העבר ולהתפלל על
העתיד לבוא, שיתן הקב"ה בלבבנו להבין דרכיו ולהשכיל
אורחותיו ולא נטעה עמנינו להתיאש מן הפורענות. ורגיל
אני לומר ע"ד הלל' אל ארך אפים אתה ובעל הרחמים
נקראת ודרך תשובה הורית, רולה לומר הקב"ה הוא ארך
אפים

אפיס מאריך אפי וגני דילי [לקוט יואל ז'] ואינו מוותר רק שמאריך אפו כדי לשב תשובה, והעולם טועים ואומרים שברחמינו ויותר לגמרי החטאים. והיינו אתה ארך אפים ולא וותרן, אבל ובעל הרחמים נקראת נפי הזריות שחוטאים שברחמיך וויתרת, ואינו אמת רק דרך תשובה הורית. ע"כ נתפלל להקב"ה כשם שהפליא חסדו עם הנוף לחיותו ע"פ האדמה כהיום הזה כן יתן בלבנו לדעת את ה' חלקינו ולתקן דרכינו.

ובמקום

אחר כתבתי שזה ה' כוונת הסוף מרבין בפי הקורא עומד [מגילה כ"ה] דנחית קמי' דרבא ואמר נתפלתו אתה חסות על קן לפור חוס ורחם עלינו. פי' כי אחז"ל בפי חלק [ז"ל]. שהשמה נקראת ליפור ע"ש שאמר כן אנונינוס לרבי, והנוף הוא קנו של ליפור שהשמה מקוננת בתוכו, ואמר אם הקב"ה חס על הנוף העכור שהוא רק קנו של לפור, ראוי יותר לחוס עלינו היינו עזמיותנו ליתן לנו לב טהור לעבדו כרלונו. והיינו אתה חסות על קן לפור, חוס ורחם עלינו, ונבוא אל המשך הפסוקים ונקדים ונאמר כי משה יאמר על כל חכמי הדור ומנהיגיה נקראים על שם משה כדאיתא בש"ס [שבת ק"א:] משה שפיר קאמרת — והיינו דקאמר עושה גזקות ה' אבל שופט ועושה משפטים לכל עשוקים ואינו מוותר להעשוק הן העשוק חזירו או עושק התורה טורף נפשו בכפו, אע"פ שהקב"ה עושה נדק מלך אחד מ"מ אינו מוותר ולסוף עושה משפטים לכל עשוקים, ע"כ הרי אנו מתפללים נא ונא יודיע דרכיו למשה לכל מנהיגי הדור ולכלל בני ישראל יודיע עלילותיו בלבבם לכל יטעו, וישכילו ויבינו כי רחום וחנן ה' הוא רק ארך אפים ורב חסד ולא ויתור רק הארכת אף כי כך דרכו ית"ש. לא ללנה יריב, פי' אמרו חז"ל [פסחים ק"ט]. למנלה מזמור זמרו למלך שמלכים אותו ושמה, כי מלך ב"ד מלעזר כשהוא מנלה את הקב"ה רואה שיהי' הוא המנלה מצריותיו ע"כ מורה להם דרך לשב. והיינו לא ללנה יריב הקב"ה לא בא מעיקרא בריב להיות הוא המנלה, אדרבא לא ללנה יריב להיות מנלה ולא לעולם יעור, כי כגובה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו, אך לא לוותר כי בא' משני אופנים יהי' מחילה גמורה, או שהיסורים הגדולים ההמה שקולים כנגד העצירות וא"כ כבר נתכפרו, וזה אינו אמת כי לא כחטאיו עשה לנו ולא כעוונותינו גמל עלינו, רק כגובה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו, והשני שוויתר לגמרי להשליך במלולת ים החטאים, וגם זה אינו אמת, כי רק כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו, אבל לעולם הם נמ'אים בעולם ואם ח"ו לא ישובו יחזור הקב"ה ויפרע משונאיו.

ואחר

כל זאת נודה לה' אלקינו על חסד גדול שהפליא ע"ד הפלא על התלמידים בני הישיבה ה' עליהם יחיו שלא פגע בשום אחד מהם שום חולי ומכאוב ולא שום ענין מענין החולי ההוא, ועל זה לא לבד שבני הישיבה יתנו תודה לאלקינו אך כל בני הקהלה כי בזכותם וצדקתם ה' זאת לנו כאשר אבאר בעזה"י. והוא כי ידוע ומפורסם לרבים רב טוב בני קהלתנו בהחזקת ישיבה זה קרוב לכ"ו שנה אשר זכני ה' לישב פה והם מחזיקים למאות תלמידים מי יפאר גודל פאר אנשי קהלתנו על זה, ומ"מ לאו כל הזמנים ולא כל המקומות ולא כל העתים

שיום לפעמים יש ויש אנשים אשר עיניהם צרה ופוערים פיהם כי משה עליהם עול סבלם ובכל זאת לא פגע ולא נגע בהם שום אדם מעולם, אבל עכ"פ דבר שפתיים אך למחסור ויהי' ח"ו למזכרת עון. והנה בזמן המגפה העבר ה' עין בריה צרה בחברתה בלא"ה ומכ"ש בבכורי דלים הללו, * ואלו ח"ו נחלה א' מהם אע"פ שבודאי היו גומלים עמהם חסד בדרכם מ"מ יש ויש שהיו פותחים פיהם ומדברים מה לנו לסבול עול אחרים אומללים האלו ישובו איש לביתו והי' ח"ו דבורים כאלה לעורר דין על הקהלה, והקב"ה חפץ בהצדקם ע"כ יהיב עינא פקחא לבל ישלום שום חולי ורפיון באלו — וזהו רמז בפסוק שאנו בו, כרחם אב על בנים ריחם ה' על יראיו היינו בחורים לומדי תורה שזכרנו והמעם כי הוא ידע יצרנו שרגילים לפצות פה ולדבר דברים שלא כהוגן זכור כי עפר אנחנו ואין מעצור לאיש עפר מן האדמה, ע"כ חס הקב"ה על יראיו ולא פגע בהם החולי כלל ויחלימם ויהי' אותם.

ואמר

עוד אנוש כחזיר ימיו כלין השדה כן יליץ כי רוח עברה בו ואינו ולא יכירו עוד מקומו וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו ולדקתו לבני בנים לשומרי צריחו ולזכרי פקודיו לעשותם. היינו כמ"ש לעיל שהמתים במגפה ר"ל במקומות אחרים לא די להם שמתו בשעה מועטת עוד לא זכו לקבורה בקברות אבותם ולכנות נפש על קברם להיות זכר עולם לבני בניהם לומר פה שבתת אבותיה כי הושלכו במהמורות עשרה או עשרים בפי' — לא כן בקהלתנו תל"ת אותן המעט שמתו זכו לקבורה בכבודם ולזכר עולם יהי' לדין לבני בניו. ואינו דקאמר אנוש הענוש בחולי ההוא כחזיר ימיו התעייף עייף בו ואינו כי רוח עברה בו ואינו, ולא עוד אלא ולא יכירו עוד מקומו מקום מנוחתו צבית הקברות לא יכיר מקומו איה, אבל חסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו פי' מעטיו עד נכנסו לעולם האחר בקבר לשומרי צריחו לדקתו לבני בנים שידעו מקום אבותם לכבד מקום קברות אבותם.

ואמר

ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה. כי אחז"ל [ב"ק ס']. בשעת הדבר כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב לרע, ועל זה אמר צוהר ויש נספה בלא משפט. והענין בנתינת רשות למשחית היינו שנתעפש האויר והציפוש נופל על בני אדם שוב אין הבחנה ואי' מזיק את חברו אפי' מי שאין האויר מזיק לו לפי טבעו מ"מ ע"י הכל חזרו הנזק והחולי יחלה גם הוא וימות בלא עתו ובלא משפט, נמלא בעת ההיא ימותו בלא משפט וכאלו סילק הקב"ה משפטו והשגחתו ומסרו לטבע עיפוש האויר, אבל במחלה הלו ראינו השגחת הצורא ית"ש בחוש אשר לא יאומן כי יסופר באופן שגורא בחוש כי ה' בשמים הכין כסא משפטו ולא מסרו לאויר המשחית בשלוח בלי השגחה, אלא ומלכותו בכל משלה עיני ה' משוטטים בכל.

על

כן צרכו ה' מלאכיו וגו' ומסיים צרכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלנו צרכי נפשי את ה'. סיים במה דפתח כמ"ש לעיל בפתיחה צרכי נפשי וכל קרבי שאין הנפש מצד ה' על הרפואה אלא"כ הקרביים מצד ה' שם קדשו ומקבלים עול ה' ועבודתו וכן מסיים כאן

(* עי' רש"י ישעי' י"ד ל'.

לכן פרע להם הקב"ה לכהנים ביום כ"ה כסליו ע"י מלות שמן ונפרע להם ביום הראוי מה שראוי להם וק"ל: *

[משנת תקס"א לפ"ק] **וַיִּרְאֵה** מה יהיו חלומותיו. אונקלוס תרגום מה יהיו

בסוף חלמוהו. י"ל כי היו מסופקים אי יש ליהודה דין מלך ממנו והמורד בו חייב מיתה או לא [פי' ביר כאן סד"ה וישבו וגו'] והנה מסוף חלומותיו של יוסף שאמר משתחווים לי, משמע שאין יהודה מלך, בשלמא חלומי הראשון משתחווים לאללומתי מורה שיה"י עשיר יותר מהם ומשתחווים לעשרו אבל סוף חלמוהו היה והנה השמש וגו' משתחווים לי, שלל המלכות מיהודה, ובהי שלא האמינו לחלומי והרי ישבו עליו בדין וחייבוהו מיתה (***) מימ לא ידעו אי יש לו דין מורד במלכות ג"כ או לא, ונפקא מיני' דהרנוי ביד נכסוהו ליורשים [סנהדרין מ"ח:]: היינו ליעקב אביו ולא היו יכולים לקרוע הכתונת, אמנם מורד במלכות נכסיו למלך ויכולים לקרוע הכתונת ולומר חיה רעה אכלתהו. זה יתברר כך. דהנה מבואר אפי' מי שמתחייב מיתה עפ"י דין ואין לו שום זכות להפטור מ"מ אי לא ישבו הסנהדרין כראוי עפ"י דת ודין חורה דהיינו ביום ולא בלילה ועדים בעמידה ודיינים בשיבה וכו"ג, אזי אין דיניהם דין ולא יומת עפ"י אותו

הפסק דין, וא' מתנאים שלא ישב מלך בסנהדרין משום דכתיב לא תענה על רב [שם י"ח:], והכא הושיעו יהודה עמהם, ואחז"ל ברבא לכו ונהרגוהו נקמה בו הכלבים, מבואר שמעולם לא היה ראוי להרגו בידים כאשר יקום איש על רעהו ורלחו נפש אלא ע"י שיסוי כלבים, וחשבו אם ישוהו בו ויהרגוהו הכלבים אזי נדע כי משפט אמת דנו ואלקים ילכ בעדתם ואעפ"י שיהודה עמהם, וש"מ שאין ליהודה דין מלך, אך אם לא ישוהו ולא יהרגוהו הכלבים אזי ע"כ משום שיהודה מלך ואינו ראוי לישיב בסנהדרין ואעפ"י שמי"מ יוסף חייב הוא מ"מ אין אלקים ילכ בעדתם מפני המלך שהיה מלורק עמהם, ואז יומסר בידי יהודה ודינו כמורד ונכסיו למלך, ואז יקרעו כתונת פסים שלו לאמור חיה רעה אכלתהו. ונהי כי ראובן יעלם להשליכו לבור שאין בו מים מ"מ נחשים ועקרבים יש בו ונתברר הדבר ע"י נחשים ועקרבים כמו שרלו לבררו ע"י כלבים כנ"ל, וכשראו שלא שלטו בו נחשים ראו כי יהודה מלך ומורד במלכות הוא ע"כ שמעו לקול עלת יהודה לבד למכרו.

וְבוֹהֶה יובן המשך דברי ר' תנחום פ' במה מדליקין נר חנוכה שהניח למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבואר, וא"ר תנחום והבור ריק אין בו מים אבל נחשים ועקרבים יש בו. והוא כי רמב"ן כי [פ' ל"ז כד] ע"כ היו הנחשים שבתחת הבור דלא שלטהו בהו עין השבטים דאל"ה הרי ראו כי סגר ה' פוס נחשים ועשה לו נס ואף מכרוהו אח"כ. ולפי כנ"ל אין מזה ראיה כי הם בעלמם עשו כן ע"ד הברור אי היה להם דין סנהדרין כראוי או לא, ואדרבא זה המחייבו כמורד במלכות, וראוי לזה דאי נימא שלא ראו הנחשים שבתחת הבור אי"כ ע"כ היתה עמוקה מאוד שהרי עד עשרים אמה שלטא ב"י עינא

שער יוסף

(*) ע"ן בשו"ת ח"ס חאוי"ח סי' קפ"ח. ולפי' רבינו הג"ל הפסיקתא עם המדרש מישך שייכו אהרדי:

(**) ע"י בספורנו בפרשה הג"ל בקרא וישבו לאכל לחם וגו' ובבבלי יקר ד"ה ויבא יוסף את וגו':

כדמוכה

לפמ"ש רד"ק ברכו ה' כל מעשיו היינו ד' יסודות, והנה אמר בכל מקומות ממלכתו, ע"ד שאני מפרש מאי דכתיב [ויגש] עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם, כי הכוונה בזה כי מדרך העולם אפי' אדם ישר וכשר אם עולה לגדולה ומתודע לרשות אין מעורר לרוחו וישמן ויבטע ואינו גבור לכבוש עולמו מלשדמות להם במעשיהם ומעלליהם כדי ליפות עולמו להם. אבל לא כן יוסף הלדיק לא מיבעי' שלא משלו בו המלכיים ללמדו מעשיהם והוא משל בעלמו וכבש ילדו אך אדרבא הוא משל בהם ולימדם מוסר ואורחות יושר, זה ה"י קשה ליעקב להאמין. וזהו כשאמר לו עוד יוסף חי ודי בזה שהוא חי ממש כלדיק ועוד וכי הוא מושל ביראתו על ארץ מצרים ועל זה פג לבו מלהאמין להם (*) — והנה הכא קאמר קרא ברכו ה' כל מעשיו ד' יסודות החומריים, ברכו ה' בכל מקומות ממלכתו שהקב"ה מושל בתורתו ויראתו עליהם ולא העולם מושל בהם, אז ברכי נפשי את ה'. יזכנו ה' ויחיינו לעבודתו ויראתו ונחזה בנועם ה' עלינו בנ"א:

בעזה"י לחנוכה שנת ישרים לפ"ק

ר"פ בהעלותך מביא רמב"ן מדרש שאהרן נלעטר על שלא הקריב לחנוכה הנשיאים והקב"ה הצטיחו על ימי חנוכה אלו שזכה ע"י בניו לעולם. גם במג"א [ריש הל' חנוכה] מיייתי בשם מדרש והוא בפסיקתא [מובא בילקוט מלכים א' סי' קפ"ד] כי מלאכת המשכן נגמרה בכ"ה כסליו ורלו לחנוכה אז והקב"ה עכב עד כ"ג אדר ולא נתקפה שכן יום כ"ה כסליו והוקצע לחנוכה חשמונאים. ולפע"ד להמשיך אלו באלו גם כ"ל כי קרבן גדול הקריב אהרן לחנוכה המשכן שנתקדש הבית בשני בניו הלדיקים, והענין כ"ל כי לא וחשוב ממחרת יו"כ עד כ"ה כסליו הם ע"ה יום, ובשבת לא עשו מלאכה למשכן, תסיר מהם עשרה שבתות תשאר ס"ה, תמלא כי יום כ"ה כסליו הוא יום ס"ה גמטרי' היכ"ל וגמטרי' אדני' ית"ש והוא מובן. וחשבו להקים המשכן ולחנכו ז' ימים יהי ע"כ כידוע. וזה חנוכה חניו כ"ה כי חני' גמטרי' ס"ד ויום כ"ה המרמז למדה הנקראת כה הוא משלים לחניו להיות מספר ס"ה הכ"ל — ולהיות כי ר"ל הקב"ה לזכות את ישראל להמשיך למדת אדני' משמ"ן העליון, על כן לזה להמתין עוד פ"ז יום ראשו כחם פ"ז ויום כ"ג אדר הוא יום פ"ז מ"ה כסליו, ואז נמשך להיכל, רלון העליון, בתוך ד"ק כליוה רלון תעטר"ה, נתגלה מלח העליון אותיות אחר מל"ה, קט"ן כי קט"ט יום ה' עד ר"ח ניסן שמיני למילואים ע"ד [זכרי' ד' י'] מי בו ליום קטנו"ת ואז ה' זוג האמתי וטעו נדב ואביו שזכר נגמר סוד יה"כ בהגלות לובן העליון ומותר לכנס בכל עת אל הקודש, ונעשה מה שנעשה, ופגע בהם מדה"ד נדב ואביו גמטרי' אלה"ם ונתקדש גם הבית היכ"ל ה' המה. וכבר כתבתי במקום אחר כי אלו לא נתחך ביום ר"ח ניסן לא מתו הם, אלא ה' מתקדש ע"י אחרים כי יום גורם להם שה"י יום לידתם שהקב"ה ממלא שנותיהם וכו' [קידושין ל"ח:], ושם הארכתי מ"ש משה [רש"י ויקרא י' ג'] סבור הייתי וכו'. נמלא אלו ה' בכ"ה כסליו לא ה' מתים אלא הקב"ה ר"ל להמשיך משמן העליון וע"י מתו הכהנים המשוחים.

(*) ע"י לקמן בריש הדרוש לח' טבת פ' ויחי משנת תקצ"ב לפ"ק.